

vendéke. A háború megakasztotta tanulmányait, amelyeket csak 1918-ban folytathatott s 1922-ben megkapta a rajztanári képe-
sítést. Csak nagy ügyvel-bajjal tudott me-
nekülöni családjával az összeomlás után Sza-
loniából és festészeti tanulmányai mellett
kénytelen volt állást is vállalni a MÁV-nál.
Gunscher (szül. Vrapoljében, Verőce m.,
1884 június 20-án) csak ritkán állított ki.

Utóljára 1927 júniusában szerepelt két mun-
kájával a Nemzeti Szalonban (Finale, pasz-
telli; Tanulmány, vörös krétarajz). Egyéb-
ként leginkább tájképeket festett és dekora-
tív rajzokat készített. Rokonszenves, derék,
szorgalmas ember volt, aki főiskolás korá-
ban sokat tett fiatal pályatársai érdekében
is. Június 4-én temették el a farkasréti te-
metőben.

MŰVÉSZETI ÉLET ÉS IRODALOM

A MAGYAR RÉZKARCOLOMŰVÉ-
SZEK EGYESÜLETÉNEK KIÁLLITÁSA.
A Magyar Rézkarcolók Egyesülete tiszte-
letreméltó szerénységgel és csendben annyi
pozitív eredményt könyvelhet el tagjai és a
magyar művészet külföldi érvényesülése ja-
vára, mint kevés művészi testületünk. A si-
kereik hosszú soráról számol be a Nemzeti
Szalon-beli márciusi kiállítás alkalmából
Conrad Gyula a katalógus előszavában.
E sikereket koronázza, hogy az egyesület
tagjainak munkái bevonultak a British Mu-
seum gyűjteményébe és *Komjáti Gyulát*, az
egyesület tagját, a *Royal Society of Painter-
Etchers and Engravers tagjai sorába választotta*,
mely ritka kitüntetéséddig még ma-
gyar grafikust nem ért.

Maga a kiállítás sokoldalúságában kelle-
mes, előkelő szintet képviselt. Rajzok be-
mutatása azonban csak akkor lett volna
stilszerű, ha a kész reprodukciós grafikai
művel állították volna szembe, mint a friss
invenció okmányait; így azonban, hogy a
rajzok kiállítása esetlegesen történt, szerven-
lenül hatott.

Örömmel láttuk viszont *Olgvai Viktor*
pár kitűnő és oly szolid kultúrájú lapját.
Ő nálunk a szecesszió legtárgyilagabb pólu-
sát képviselte. Mellette *Nagy Sándor* bodros
látomásai szinte pajzsnak hatnak. *Conrad*
Gyula, az egyesület kitűnő igazgatója, han-
gulyatos, színes fametszeteivel hat. Rézkar-
cainak újabb vonalmerevítése kevésbé nyújt
kielégítő megoldást.

Fiatalabb rézkarcgrafikusaink nagyobb ré-
sze az egyedül lehetséges irányt a Rembrandt
által jelzett úton, vagy a rembrandti eszkö-
zök romantikus hatványozásában vélte meg-
találhatni. Tény, hogy a rézkarctechnika
minden lehetőségét a nagy hollandi mester
aknáztta ki a legkülönb, mégis nehéz az
általa elmondottat újonnan értelmezni, ha-
scsak a mult századbéli új értelmezéssel —
élükön Millet-vel — nem magyarázkodunk
ki. *Komjáti Gyula* nagy sikerrel éppen egy
szerencés technikai hozzáértéssel eszközölt
ilyirányú kimagyarázkodásnak köszönheti.

Ezen a hollandi barokk-francia romantikus
vonalon mozognak becsületes tudással és
több-kevesebb egyéni eltéréssel: *Gallé Tibor*,
Gy. Sándor József, *Boldizsár István*, *V. Bayer Agost*, *Csóka István*, *Lénárd Róbert*.
Egyiken-másikon Brangwyn látomásainak ha-
tása is előnyösen érződik. Barokk-romantikus
grafikusaink egy másik csoportja talán túl-
zott mértékben duskálódik a formai mozgalmasság,
a fények és árnyak ellentétének, a motívumhalmozásnak eszközeiben. Az alkotó
gyönyörűségtől extázisba emelkedni: ehhez
elsősorban titáni erőkészlet kell és fölüeny
rajzi meg grafikustechnikai tudás. Vajjon
Istokovits Kálmán, *Simkovits Jenő*, *Varga Nándor*,
Weil Erzsébet kellő mértékben ren-
delkeznek-e ily olimpiai kvalitások fölött?
Valamikor *Aba Novák* is az ő utakon járt
(láttuk most is néhány régi karcát). De *Patkó Károly*
új olasz karcjai azt mutatják, hogy
egészséges, járható kivezetőút lehet ebből a
— némi szigorral — „ál-expresszionista ál-
romantikának” nevezhető stílusból. *Istokovits*
ellenpólusát *Zádor István* képviseli. Az ő
pusztai rézkarcjai tiszta szeretetteljes tárgyi-
lagosságukkal, szükségzavúságukkal — minden
rögzítettségük mellett — közelednek a rem-
brandti maîtrise-hez. Szépek *Ferency Valér*
francián impresszionisztikus, kifejezésben elő-
kelően takaros, eszközben bölcsen takarékos
lapjai.

A modern fronton ott áll először is *Szónyi István*,
aki kifejezésbeli biztonságát főleg
néhány szílas, groteszk kifejezésű lapjában
találja meg. *Szobotka Imre* lapjai közül a
„Hajón” és a „Piac” címűek a legkitűnő-
bek. Érdekes lenne, ha *Szobotka* egyszer a
rézkarc helyett a rézmetszettel kísérleteznék.
Lapjai ekként talán elvesztenék finom lustre-
jüket, de nyerhetnének helyébe dűrieri élt,
ami *Szobotka* formai törekvéseinek jobban
megfelel. *Vadász Endre* érnyé, hogy olyan
egyéni kifejezést talál, mely először is min-
den nálunk ismert sablontól mentes, másod-
szor is gyökeresen rézkarcszerű, harmadszor
is szerencésen egyesíti a biztoskezü primitív-
séget a hangulat csendes humorával.

Két fametsző munkái egészítik ki a kiállítást. *Gáborjáni Szabó Kálmán* feketéből fehérbe dolgozott, erőteljes és briliáns lényességű lapjaival szerepel, *Molnár C. Pál* két hasonló hangulatú, de Szabónál teatralisabb kompozíciójával; Molnár foltokat és karékos egyenes vonalakat egyesítő modorát újabban Szabó is átvette.

Végül szabadon egy szakszerűbb (évszámot, évat-ot, példányszámot feltüntető) katalógust kérnünk az egyesület következő kiállítására.¹

Rabinovszky Mária dr.

¹ Szívesen említenék meg, hogy legutóbb a *Princ Club of Cleveland* által az ottani művészeti múzeumban rendezett nemzetközi grafikai kiállításon 34 lappal vettek részt az egyesület tagjai. A múzeum (The Cleveland Museum of Art) hivatalos érteletbe szerint "... the Hungarian section is one of the best in the show", "... splendid success." Az első híten már 20 lap került eladásra, többek között Molnár C. Pál fametszeteiből több példány. *A szerk.*

KOVÁCS MIHÁLY. Irta *Bíró Béla*. (Budapest, 1930., 112 l., képekkel.) — Kovács Mihályról, eklektikus festőnk egyik legderekasabbjáról, eddig nem jelent meg behatóbb ismertetés, azokon a közleményeken kívül, amelyeket *Sz. Maszák* Hugo és *Benkőczy* Emil tett közzé a „Művészet”-ben. Szereplését, élete folyását szétszórt adatokból ismerjük, stílusát egy sor műveiből. *Bíró* most összeállította eredeti műveinek jegyzékét, amely csaknem 400 számot ölel fel, azután másolatainak sorát (59 darab), végül rajzaát (33 darab), amelyeket most az egri város-háza őriz. Ezek az imponálás számok minden egyénél jobban megvilágítják *Kovács* rendkívüli tevékenységét: valóban életeleme volt a munka, amely hosszú életének tartalmát adott. Ennek az életnek megrajzolása volt a szerző egyik célja s ebben a művész önéletrajzára is támaszkodhatott, amely a *Szegedi Maszák*-család birtokába jutott. Így válhatott ez a művész-életrajz szokatlanul teljessé, ami sok más, *Kovács*-nál nagyobb művészünkél sohasem lesz elérhető. A szerző a legnagyobb szorgalommal és szeretettel adja elő ennek a művész-életnek folyását, megismerkedünk munkája révén *Kovács* pályafutásának minden apró részletével, úgyhogy a jövő kutatásaitól sem várhatunk valamely reá vonatkozó fontosabb új adatot. A mű másik célja *Kovács* művészi fejlődésének kiderítése, stílusának elemzése, ismertetése. Részletesen elmondja a művész tanulmányainak menetét arról fogva, hogy *Landauer* pesti iskolájában először ismerkedett meg a ceruza és „vise” módszeres használatával, el egészen addig, amikor Olaszország, Spanyolország és Németalföld legnagyobb mestereinek buzgó másolásával nevelgette stílusát. E tanulmányokkal fölfegyverkezve sok oltárképet és igen nagy számú arcképet festett: ez a két típus adja műveinek zömét. Ha egyházi vonatkozású

munkáitól eltekintünk: egyetlen oly nagyobb- lélegzetű kompozíció találunk oeuvrejében, amely magyar történeti tárgyú: *Árpád* emel- tetését 1854. (Orsz. M. Szépművészeti Múzeum.) Ekkora téma mesteri megoldásához azonban, nézetünk szerint, nem volt sem temperamntuma, sem felkészültsége. Kisebb jelentőségű feladatokat azonban becsületesen, derekasan tudott megoldani abban a temperált stílusban, amelyet részben bécsi akadémiai tanulmányai, részben buzgó másoló- munkája közben szerzett. Mindkét tanulmány alkalmas volt arra, hogy a képzelet erejét, az előadás ihlettségét nagy mértékben temperálja. S ezt *Kovács* aligha érezhette nyug- nek, mert az ilyesmi nyilván megfelelt alap- természetének. Sok helyen a szerző maga is rámutat azokra a gyengeségekre, amelyek miatt *Kovács* nem juthatott művészeink első vonalába. Végiglemezti összes hozzáférhető műveit s nagy gondal és találon mutat rá stílusajásajtaikra. Jól sikerült reprodukciók egész sora igazolja megjegyzéseit. A monog- rafia, amely doktori értekezésnek készült, hézagot tölt be adatainak bőségével és találó jellemzésével, egyben kellemes olvasmány is. (L.)

PÁLYÁZATI HIRDETÉMÉNY. A *Nagy- atádi Szabó István* Szoborbizottság pályáza- tot hirdet *Nagyatádi Szabó István* Budape- sten felállítandó emlékszobrának terveire.

A pályázat feltételei a következők:

1. A szobor helye a földművelésügyi mi- nisztérium V., Kossuth Lajos-téri homlokzatá- nak jobb- — az Alkotmány-utca felé eső — szárnya előtt levő parkterület középsze ügy, hogy a szobor tengelye a közép- és sarok- riza- lit közé eső oltárkaidos épületrész középső ár- kádjának tengelyébe essék.

A szobor itt úgy helyezendő el, hogy a szo- bor és talpazat körvonalai a szobor hátterét alkotó árkdát ívét figyelembe vegyék.

A szobor elhelyezését feltüntető helyszí- rajzok a földművelésügyi m. kir. minisztérium tiskári hivatalánál (Kossuth Lajos-tér 1., 1. em. 101. sz.) díjtalanul szereshetők be.

A helyszínrajzon feltüntetett elhelyezéshez szorosán kell ragaszkodni.

2. A szoborművön *Nagyatádi Szabó István* alakja, talpazatán pedig gróf Bethlen István és *Nagyatádi Szabó István* történeti jelentő- ségű kézfogását ábrázoló dombormű helye- zendő el.

A talpazaton alkalmazandó felirat a követ- kező:

Nagyatádi Szabó István.

„Nem sebeket ütni, hanem sebeket gyógyí- tani jöttünk a parlamentbe.”

3. A szobormű főalakja bronzból, az alkalmazandó dombormű aranyozott bronzból, a talpazat pedig fagy- és időálló nemes márványból készíthető.

4. A pályaművek 1 : 5 arányú gipszmodellben készíthetők el. A pályaművekhez mellékelni kell az elhelyezést feltüntető helyszínrajzot, valamint a tervezett szobor frontális képét a megfelelő homlokzatrészrel kapcsolatosan — a rendelkezésre bocsátott helyszínrajz méretében. Mellékelni kell továbbá a szobor leírását, az alkalmazandó anyagok pontos feltüntetésével, valamint a szobor összes költségeire vonatkozó részletes költségelőirányzatot. Ennek a költségvetésnek magában kell foglalnia az esetleges kis agyagminta, a teljes nagyságú agyagminta és gipszminta összes készítési költségeit, az öntési és főzéstől való költségeket, a talapzat faragási költségeit, az alapozási, szállítási és felállítási költségeket, végül a felirat véstésének költségeit, nemkülönben a művész tiszteletdíját, szóval a szobor felállításával esedékessé váló összes költségeket.

Ezek a költségek az 50.000 pengőt nem haladhatják túl.

A pályázó művész tartozik az általa megjelölt összegért a szobormű teljes felállítását kötelezőleg elvállalni és a technikai munkálatokhoz igénybeveendő iparosok cégét megjelölni, a szoborbizottságnak viszont jogában áll a bronzöntési, faragási és felállítási munkálatokat elkülönítve saját hatáskörében vállalatba adni.

5. A pályaművek 1931. évi szeptember hó 15. napján déli 12 óráig küldendők be az Országos M. Iparművészeti Múzeumba (IX., Üllői-út 33.) a kísérő iratokkal és a jelíggel levelekkel együtt.

6. A pályázat titkos, tehát a pályaműveket jelíggel kell ellátni és egy ugyanazzal a jelíggel ellátott levélben a pályázó nevét és lakás-címét mellékelni.

7. A pályázaton minden magyar honos egy vagy több pályaművel vehet részt.

8. A pályaművek beküldésére megjelölt határidő után beérkező művek, vagy a pályázati feltételekkel ellenkező művek a pályázaton nem vehetnek részt.

9. A pályázat felett egy, a szoborbizottság által alakított bírálóbizottság dönt, melynek elnöke a földművelésügyi m. kir. miniszter, tagjai pedig a vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztérium, az Országos Magyar Képzőművészeti Tanács, az Orsz. Szépművészeti Múzeum, a Képzőművészeti Főiskola, Budapest Székesfőváros, a Fővárosi Közmunkák Tanácsa, valamint a szoborbizottság képviselői. A bírálóbizottság a pályaművek beérkezése után

magát legfeljebb három szobrászművésszel kiégészítheti.

Ez a bírálóbizottság a pályaművek fölött döntését legkésőbb 1931. évi szeptember hó 30-ig fogja meghozni.

10. A szoborbizottság a pályázatra a következő díjakat tűzi ki:

- I. díj a szobor kivételével való megbízás,
- II. díj 2000 P,
- III. díj 1000 P,
- IV. díj 800 P.

A bírálóbizottság ezenkívül négy pályaművet, egyenként 500 P-ért megvásárolhat.

A díjazott és megvásárolt pályaművek a szoborbizottság tulajdonába mennek át.

11. A bírálóbizottság fentartja magának a jogot, hogy amennyiben a pályaművek között kivételre alkalmas művet nem talál, a kiviteli megbízás kiadása nélkül a többi díjakat, vagy azok egyrészét kiadja, esetleg azok összegét megváltoztatja, vagy belátása szerint csak vásárlásokat eszközöl.

Ebben az esetben a szoborbizottság szabadon dönt a szobor terveinek beszerzése felől.

12. A pályaművek a díjak odaítélése után kiállításra kerülnek. A nem díjazott műveket a kiállítás bezárásától számítot négy napon belül el kell szállítani, mert azok megőrzéséről ezen az időn túl ki sem gondoskodik.

13. Minden pályázó aláveti magát a bírálóbizottság döntésének és a pályázati feltételeket magára kötelezőnek ismeri el.

14. Az első díj fejében a szobor kivételére vonatkozó megbízást elnyerő erre a megbízásra névze tartozik a pályázati feltételeknek és ajánlatának megfelelő szerződést kötni. A megbízás kiadásakor a bírálóbizottságnak jogában áll a pályaművön kisebb változtatásokat kívánni.

Budapest, 1931. május hó

A Nagyatádi Szabó István Szoborbizottság:
Dr. Pachér Béla s. k., Mayer János s. k.,
biz. jegyző földművelésügyi m. kir.
miniszter, elnök.

Felüls szerkesztő: Dr. Majorovszky Pál

Főmunkatárs: Dr. Lázár Béla

Kiadó: Ormos György

Magyar Művészet. 1931. 4. szám

Szerkesztőség: VII., Erzsébet-körút 7. II.